

TER BESLISSING

Aan

de minister

16/3

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit, Belastingdienst en Douane

Generale Thesaurie
Directie Deelnemingen

Persoonsgegevens

nota

Ontwikkelingen beheer staatsdeelnemingen 2025

Datum

3 maart 2025

Notanummer

2025-0000027934

Bijlagen

1. Kamerbrief beheer staatsdeelnemingen 2025
2. Afschrift Kamerbrief Eerste Kamer
3. Evaluatie COVRA
4. Evaluatie Thales
5. Beoordeling evaluatie Thales EY
6. Beleidskeuzes uitgelegd Invest-NL
7. Beleidskeuzes uitgelegd Invest International
8. Nota moties
9. Beslisnota evaluatie COVRA
10. Beslisnota evaluatie Thales

Aanleiding

Als onderdeel van de monitoringscyclus staatsdeelnemingen informeert u de Kamer jaarlijks over de belangrijkste ontwikkelingen bij de staatsdeelnemingen.

Beslispunten

- Gaat u (minister) akkoord met de passages over het deelnemingenbeleid, KLM, Invest International, Invest-NL, NLF1, UCN en de evaluaties van Thales en COVRA? Wij adviseren positief.
- Gaat u (stas FBD) akkoord met de passage over Holland Casino en Nederlandse Loterij? Wij adviseren positief.
- Gaat u beiden akkoord met het openbaar maken van bijgevoegde eerdere nota's en de nu voorliggende nota, conform de beleidslijn openbaarmaking nota's? Wij adviseren positief.

Als u akkoord gaat, verzoeken wij u beiden de brief voor de Tweede Kamer (bijlage 1) en u (minister) de brief voor de Eerste Kamer (bijlage 2) te ondertekenen. Met de brief worden de volgende bijlagen meegestuurd:

- (i) evaluatie aandeelhouderschap in COVRA (bijlage 3),
- (ii) evaluatie aandeelhouderschap in Thales en de beoordeling van EY (bijlage 4 en 5),
- (iii) beleidskeuzes uitgelegd Invest-NL (bijlage 6),
- (iv) beleidskeuzes uitgelegd Invest International (bijlage 7) en
- (v) de onderliggende beslisnota's (bijlage 8 t/m 10).

Kernpunten

In deze brief gaat u (minister) in op de volgende onderwerpen:

- De opvolging van de aangenomen moties tijdens het tweeminutendebat Staatsdeelnemingen op 18 december 2024 omtrent beloningen, de strategie van deelnemingen, het samenvoegen van de Nederlandse investeringsinstrumenten en de Volksbank.
- De uitkomsten van de afgeronde evaluaties over het aandeelhouderschap in Thales en COVRA.
- De opvolging van de aanbevelingen uit de evaluatie van het steunpakket voor KLM voor het opstellen van financiële crisisindicatoren.
- De stand van de verkenning naar een integratie van Invest-NL en Invest International.

- Het kader Beleidskeuzes Uitgelegd waarin wordt ingegaan op de € 1 miljard die tijdens de augustusbesluitvorming 2024 beschikbaar is gesteld voor Invest-NL en Invest International.
- De afgedane moties en toezeggingen aangaande NLFI en UCN waar het parlement nog niet eerder over geïnformeerd is. Hier zit ook een toezegging aan de Eerste Kamer over de Volksbank tussen.

In deze brief gaat u (stas FBD) in op het volgende onderwerp:

- De toezegging uit het commissiedebat Staatsdeelnemingen van 28 november 2024 om de Kamer te informeren over de ontwikkelingen bij de twee kansspeldeelnemingen.

Toelichting

Minister

Opvolging moties tweeminutendebat Staatsdeelnemingen

- In de brief gaat u in op de motie De Vree¹ welke verzoekt om de wet normering topinkomens (WNT) zo veel mogelijk van toepassing te laten zijn op de staatsdeelnemingen. U geeft aan dat u een onderzoek gaat laten uitvoeren naar bestuurdersbeloningen. Hierin wordt onder andere gekeken in hoeverre de maximale WNT-norm deelnemingen in staat stelt om geschikte bestuurders te vinden. Ook wordt gekeken naar de commissarissenvergoedingen.
- Ook gaat u in op de motie Joseph² over het opnemen van het instemmingsrecht voor de strategie in de statuten van staatsdeelnemingen waar de staat een meerderheidsaandeel heeft. Hier geeft u aan dat u juridisch advies gaat inwinnen bij de Landsadvocaat over de risico's en consequenties die deze wijziging tot gevolg kan hebben.

Evaluatie COVRA en Thales

- De evaluaties van het staatsaandeelhouderschap in COVRA en Thales en de beoordeling van de evaluatie Thales door EY worden meegestuurd als bijlage bij de Kamerbrief (zie bijlage 3, 4 en 5). Eerder heeft u uw akkoord gegeven op het verzenden van de evaluaties (zie bijlage 9 en 10).

Opvolging aanbevelingen evaluatie steunpakket KLM voor het opstellen van financiële crisis indicatoren

- Voor de opvolging van de door EY uitgevoerde evaluatie van het steunpakket aan KLM hebben u en de minister van IenW aangegeven dat er voor KLM een aantal financiële indicatoren worden bepaald, die ook als crisisindicator dienen om daarmee de financiële ontwikkelingen bij KLM goed te kunnen monitoren. U geeft aan dat er inmiddels, in samenwerking met EY, een financieel onderzoek is gestart waarbij onderzocht wordt welke indicatoren hiervoor geschikt zijn. Daarnaast geeft u aan dat de aanbeveling tot het uitvoeren van een algemeen belangtest dit jaar ook wordt uitgevoerd doordat het aandeelhouderschap in KLM en Air France – KLM wordt geëvalueerd.
- Met het verzenden van de uitkomsten van de evaluatie van het steunpakket aan KLM zijn de motie Ephraïm³ en de motie Romke de Jong⁴ afgedaan. Ook de toezegging dat alles waar de leden tijdens het commissiedebat Staatsdeelnemingen van 27 maart 2024 wat dit onderwerp betreft om hebben

¹ Kamerstukken II, 2024-2025, 28 165, nr. 437.

² Kamerstukken II, 2024-2025, 28 165, nr. 438

³ Kamerstukken II, 2022-2023, 28 165, nr. 403.

⁴ Kamerstukken II, 2022-2023, 28 165, nr. 404.

gevraagd in de evaluatie terugkomt is afgedaan met het versturen van de evaluatie.⁵ De gewijzigde motie Slootweg/Grinwis⁶ is afgedaan in de brief 'Kamerbrief over mogelijkheden vervolgstappen tegen KLM n.a.v. gebrekkige naleving steunpakket'.⁷

Verkenning integratie Invest-NL en Invest International

- Bij deze brief stuurt u het kader 'Beleidskeuzes Uitgelegd' voor de additionele middelen die in de augustusbesluitvorming 2024 voor Invest-NL en Invest International beschikbaar zijn gemaakt (zie bijlage 6 en 7).
- Daarnaast geeft u aan de uitkomsten van de verkenning naar het samengaan van Invest-NL en Invest International voor de zomer met de Kamer te kunnen delen.
- Tot slotte gaat u in op de motie Van Dijk en Dassen⁸ waarbij u aangeeft dat eerst de verkenning naar het samengaan van Invest-NL en Invest International wordt afgerond. Na afronding van de verkenning zal opvolging worden gegeven aan de motie Van Dijk en Dassen, waarin het kabinet wordt opgeroepen om te onderzoeken wat er nodig is om ook de andere in Nederland aanwezige investeringsinstrumenten in één organisatie te integreren.

NLFI – De Volksbank

- In de brief licht u toe dat met uw appreciatie van het NLFI-advies voor de Volksbank drie moties rond de Volksbank zijn afgedaan. Deze moties (uit 2013, 2016 en 2019) verzochten de regering om drie onderzoeken te doen; 1) naar het in staatshanden houden van de Volksbank, 2) naar een coöperatief model voor de Volksbank en 3) hoe het nutskarakter van de Volksbank het best kan worden geborgd.
- Verder doet u drie toezeggingen af. Twee toezeggingen (uit 2015 en 2016) zien op het informeren van de Eerste en Tweede over de ontwikkelingen rond de Volksbank. U geeft aan dit vanzelfsprekend te blijven doen. De derde toezegging (uit 2023) ziet op het informeren van de Kamer over de voortgang van de Volksbank in het op orde brengen van haar systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA).
- Tot slot gaat u in op twee moties uit het tweeminutendebat Staatsdeelnemingen van 18 december 2024:
 - Voor de motie Van der Lee c.s.⁹, welke de regering oproept de Volksbank niet te privatiseren, geeft u aan dat privatiseren nu niet aan de orde is. Er worden wel voorbereidingen getroffen worden voor de opties onderhandse verkoop en beursgang, maar het definitieve verkoopbesluit is nog niet genomen. Daarbij geeft u aan dat u de zorgen over de toegankelijkheid van de bancaire dienstverlening snapt, maar dat dit een sectorbrede opgave is.
 - Voor de motie Vermeer¹⁰ welke de regering oproept om de regiokantoren van de Volksbank in stand te houden en de naam "de Volksbank" te behouden, geeft u aan dat u geen opvolging aan deze motie kan en mag geven, omdat NLFI en de staat zich niet mogen bemoeien met de commerciële strategie van de Volksbank.

⁵ Kamerstukken II, 2023–2024, T2202404-052.

⁶ Kamerstukken II, 2022–2023, 28 165, nr. 408.

⁷ Kamerstukken II, 2023–2024, 29 232, nr. 63.

⁸ Kamerstukken II, 2024–2025, 28 165, nr. 440.

⁹ Kamerstukken II, 2024–2025, 28 165, nr. 433.

¹⁰ Kamerstukken II, 2024–2025, 28 165, nr. 434.

Afgedane moties en toezeggingen UCN

- Met deze Kamerbrief doet u voor UCN de toezegging af die uw voorganger heeft gedaan tijdens het Algemeen Overleg op 11 juli 2013 om de Kamer te informeren zodra er overeenstemming is tussen de verschillende betrokken partijen over het ontwerp en invulling van de instrumenten voor de borging van de publieke belangen die Urenco vertegenwoordigt.

Staatssecretaris Fiscaliteit, Belastingdienst en Douane

Toekomst kansspeldeelname

- U geeft aan dat u voor de zomer de Kamer informeert over de ontwikkelingen van de kansspeldeelname Holland Casino en Nederlandse Loterij.
- U geeft aan dat de beleidsvisie op kansspelen die de staatssecretaris Rechtsbescherming op 14 februari 2025 naar de Kamer heeft gestuurd en de financiële gevolgen van de verhoging van de kansspelbelasting in deze brief meegenomen worden.

Communicatie

Geen aanvullende communicatie.

Politiek/bestuurlijke context

Niet van toepassing

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Deze nota bevat geen informatie die niet openbaar kan worden gemaakt.

Doc nr.	Datum	Naam document
1	3-2-2025	Nota - min - Opvolging aangenomen moties staatsdeelnemingen
2	5-2-2025	Nota - min - Evaluatie aandeelhouderschap Thales Nederland B.V. 2025
3	11-2-2025	Nota - min - Evaluatie aandeelhouderschap COVRA

TER BESPREKING DI 11 FEB OM 13:00 UUR

Aan
de Minister

Generale Thesaurie
Directie Deelnemingen

Persoonsgegevens

nota

Opvolging aangenomen moties staatsdeelnemingen

Datum

3 februari 2025

Notanummer

2025-0000031025

Bijlagen

1. Motie Van der Lee (GL-PvdA)
2. Motie Vermeer (BBB)
3. Motie Van Dijk (CDA en Dassen (Volt)
4. Motie De Vree (PVV)
5. Motie Joseph (NSC)
6. Aangehouden motie Teunissen (PvdD)

Aanleiding

Tijdens het tweeminutendebat staatsdeelnemingen van 18 december 2024 zijn diverse moties ingediend. Vijf moties zijn aangenomen en één is aangehouden. Op 11 februari is een overleg met u ingepland om de opvolging van de moties te bespreken.

Bespreekpunten

Wij bespreken graag met u de opvolging van de vijf moties. De GT (directie Deelnemingen) zal bij de moties een voorstel doen voor de opvolging en een toelichting geven.

Kernpunten

De Kamer heeft de volgende vijf moties aangenomen:

1. De Volksbank niet privatiseren (Van der Lee, GroenLinks-PvdA)
 2. De regiokantoren van de Volksbank in stand te houden, zodat de dienstverlening voor burgers en ondernemers in de regio gewaarborgd blijft, en de naam Volksbank te behouden als uiting van de maatschappelijke missie van de bank (Vermeer, BBB).
 3. Onderzoeken wat er nodig is om ook de andere in Nederland aanwezige investeringsinstrumenten in één slagkrachtige organisatie te integreren, en daarbij ook, een garantie-instrument en een durfkapitaalregeling mee te nemen (Van Dijk, CDA en Dassen, Volt).
 4. De WNT zo veel mogelijk van toepassing te laten zijn op staatsdeelnemingen en, indien hiervan wordt afgeweken, via het «comply or explain» -principe te motiveren waarom dit gebeurt (De Vree, PVV).
 5. Voor zover de Staat een meerderheidsaandeel heeft, een instemmingsrecht voor de strategie te regelen en hiertoe de statuten van de betreffende staatsdeelnemingen aan te passen (Joseph, NSC).
- Uw appreciatie bij de verschillende moties was als volgt: motie 1 ontijdig, motie 2 ontraden, motie 3 oordeel Kamer, motie 4 ontraden en motie 5 ontraden.

De Kamer heeft de volgende motie aangehouden: *invloed als aandeelhouder aan te wenden om ervoor te zorgen dat staatsdeelnemingen daadwerkelijk voldoen aan de internationale en nationale klimaat- en milieudoelstellingen (Teunissen, PvdD).*

Communicatie

De vaste commissie voor Financiën heeft in december 2019 ingestemd met een vaste monitoringcyclus (planning en control) voor staatsdeelnemingen. Onderdeel hiervan is een Kamerbrief in het begin van het jaar waarin vooruit wordt gekeken. Met deze *Kamerbrief ontwikkelingen beheer staatsdeelnemingen 2025* informeert u de Kamer jaarlijks over belangrijke ontwikkelingen bij staatsdeelnemingen. We stellen voor de manier van opvolging van de moties in deze Kamerbrief op te nemen. Deze brief zal aan u voorgelegd worden als de opvolging van de moties duidelijk is.

Politiek/bestuurlijke context

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de partijen die voor en tegen de betreffende motie hebben gestemd.

Indiener	Motie	Appreciatie minister	Partijen VOOR	Partijen TEGEN
1. T.M.T. van der Lee (GroenLinks-PvdA)	De Volksbank niet privatiseren.	Ontijdig	PVV, GroenLinks-PvdA, NSC, BBB, CDA, SP, ChristenUnie, DENK, FVD, PvdD, SGP	VVD, D66, Volt, JA21
2. H. Vermeer (BBB)	De regiokantoren van de Volksbank in stand houden en de naam "Volksbank" behouden.	Ontraden	PVV, NSC, BBB, CDA, SP, ChristenUnie, DENK, FVD, PvdD, SGP, JA21	GroenLinks-PvdA, VVD, D66, Volt
3. I. (Inge) van Dijk (CDA) en Laurens Dassen (Volt)	In het onderzoek naar het samengaan van Invest-NL en Invest International ook kijken naar wat nodig is om andere in Nederland aanwezige investeringsinstrumenten in één slagvaardige organisatie te integreren.	Oordeel Kamer	PVV, GroenLinks-PvdA, VVD, NSC, D66, BBB, CDA, SP, ChristenUnie, DENK, SGP, Volt, JA21	FVD, PvdD
4. J.H. de Vree (PVV)	De WNT zo veel mogelijk van toepassing laten zijn op staatsdeelnemingen en bij afwijkingen het "comply or explain"-principe hanteren.	Ontraden	PVV, NSC, BBB, SP, ChristenUnie, DENK, FVD, PvdD, Volt	GroenLinks-PvdA, VVD, D66, CDA, SGP, JA21
5. A.S. Joseph (NSC)	Regelen dat de Staat bij een meerderheidsaandeel in een staatsdeelneming instemmingsrecht krijgt voor de strategie.	Ontraden	PVV, NSC, BBB, SP, DENK, FVD, PvdD, SGP, JA21	GroenLinks-PvdA, VVD, D66, CDA, ChristenUnie, Volt

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

N.v.t.

TER BESLISSING

Aan
de minister

nota

Evaluatie aandeelhouderschap Thales Nederland B.V.
2025

Generale Thesaurie
Directie Deelnemingen

Persoonsgegevens

Datum
5 februari 2025

Notanummer
2025-0000011507

Bijlagen
1. Evaluatie
aandeelhouderschap
Thales Nederland B.V.
2. Externe Validatie EY

Aanleiding

In 2024-2025 heeft de periodieke evaluatie van het aandeelhouderschap in Thales Nederland B.V. ("Thales") plaatsgevonden in afstemming met de beleidsministeries van Defensie en Economische Zaken (EZ).

Beslispunten

1. Bent u akkoord met het verzenden van de evaluatie (bijlage 1) en externe validatie door EY (bijlage 2) naar de Kamer als bijlagen van de brief "Vooruitblik beheer staatsdeelnemingen 2025"? Over de inhoud van deze brief volgt nog separate afstemming met u deze maand (februari). Wij adviseren positief.
2. Bent u akkoord met het openbaar maken van de voorliggende nota, conform beleidslijn Actieve openbaarmaking nota's. Wij adviseren positief.

Kernpunten

- Thales ontwikkelt o.a. hoogwaardige radartechnologie voor defensiedoeleinden en is onderdeel van de Thales Group, waarbinnen de Franse staat grootaandeelhouder is.
- Er is op basis van de evaluatie geen aanleiding om de huidige uitvoeringsvorm of het aandeelhouderschap van de staat in Thales te wijzigen. De conclusie van de evaluatie is dat het staatsaandeel van 1% voldoende is om het publieke belang te borgen en dat verandering dus vooralsnog niet nodig is.
- Het publieke belang bestaat uit twee onderdelen: Defensie moet toegang hebben tot de hoogwaardige radartechnologie die Thales maakt en het is belangrijk voor de internationale positie van Nederland om een bijdrage te leveren aan de defensie-industrie. De activiteiten van Thales dragen bij aan beide onderdelen. Voor Thales is het essentieel dat de staat een belang heeft in het bedrijf als signaal naar buitenlandse overheden.
- De evaluatie is afgestemd met Defensie en EZ en er is een controle op feitelijke onjuistheden gedaan door Thales. In lijn met het Deelnemingenbeleid is de evaluatie extern gevalideerd door extern adviseur EY (bijlage 2). Hun positieve oordeel over de werkwijze wordt bij publicatie van de Kamerbrief ook gedeeld in het kader van actieve openbaarmaking.
- We nemen een duiding van de evaluatie op in de brief "Vooruitblik beheer staatsdeelnemingen 2025". Indien u iets wilt meegeven, dan kunnen we dat in deze brief, die nog met u wordt afgestemd, meenemen.

Toelichting

Periodieke evaluatie Thales

- In lijn met het deelnemingenbeleid vindt er periodiek een aandeelhoudersevaluatie plaats van alle deelnemingen. Daarbij staat de vraag centraal of het staatsaandeelhouderschap nog steeds gerechtvaardigd is. De vorige evaluatie van Thales was in 2017.

Huidige belang van staat in Thales volstaat

- Uit de aandeelhoudersevaluatie blijkt dat het nodig blijft om het staatsaandeel in Thales te handhaven voor het borgen van de hierboven genoemde publieke belangen. Nationale wetgeving in plaats van aandeelhouderschap kan deze publieke belangen niet borgen, omdat informatiedeling staat of valt bij het vertrouwen dat buitenlandse overheden als klant hebben in Thales. Er is geen aanleiding om de omvang van het aandeelhouderschap te wijzigen. Het geïdentificeerde belang wordt geborgd door het feit dat de staat een belang heeft in Thales.
- Het is belangrijk om te benadrukken dat de evaluatie een momentopname blijft. Veranderende (geopolitieke) omstandigheden kunnen er in de toekomst voor zorgen dat Defensie op dat moment andere afwegingen maakt als het publieke belang wijzigt. Daar liggen op dit moment geen concrete plannen voor.

Verdere proces

- Indien u instemt met de uitkomst van de evaluatie, zal de uitkomst van de evaluatie in de vooruitkijkende brief over staatsdeelnemingen met de 2^e Kamer worden gedeeld. De evaluatie zelf zal dan als bijlage bij deze brief worden gevoegd. Over de inhoud van deze brief volgt nog separate afstemming met u deze maand (februari).

Communicatie

Niet van toepassing.

Politiek/bestuurlijke context

Niet van toepassing

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Toelichting

Evaluatie COVRA

De aandelen in COVRA worden gehouden door het ministerie van Financiën. De Centrale Organisatie Voor Radioactief Afval (COVRA) is verantwoordelijk voor het verzamelen, verwerken, opslaan en beheren radioactief afval in Nederland. Om te werken met radioactieve stoffen of splijtstoffen, is volgens de Kernenergiewet (KEW) een vergunning nodig. Onderdeel van een vergunning zijn de strikte eisen voor het beheer van radioactief afval, waaronder de eis om radioactief afval aan te bieden aan COVRA.

Onderdeel van het deelnemingenbeleid is om de deelnemingen eens in de zeven jaar te evalueren. De centrale vraag in deze evaluatie is of het staatsaandeelhouderschap in COVRA nog steeds gerechtvaardigd is.

COVRA functioneert goed

COVRA functioneert goed als een zelfstandige onderneming die verantwoordelijk is voor het verwerken en beheren van radioactief afval. Ook het International Atomic Energy Agency (IAEA) oordeelt in een recent onderzoek naar het Nederlandse beleid voor radioactief afval positief over de uitvoering van dat beleid door COVRA. Tot op heden is COVRA in staat om financieel zelfstandig te opereren, ondanks een lage solvabiliteit. Het aandeelhouderschap biedt toegevoegde waarde door publieke belangen te borgen. Er is op basis van de evaluatie geen directe aanleiding om de huidige uitvoeringsvorm of het aandeelhouderschap van de staat in COVRA te wijzigen.

Toekomstige ontwikkelingen en uitdagingen

De groeiende nucleaire ambities in Nederland brengen kansen en uitdagingen met zich mee voor COVRA. De voorgenomen uitbreiding van kernenergie en de versnelde, stapsgewijze besluitvorming¹ omtrent eindberging nopen COVRA in kaart te brengen welke investeringen nodig zijn om de opslag- en verwerkingscapaciteit uit te breiden en hoe COVRA dit kan financieren.

Gezien de nucleaire ambities is een optimale samenwerking tussen COVRA, Financiën, en IenW van belang. Dit helpt om de groei van kernenergie in goede banen te leiden en de lange-termijnverplichtingen voor afvalbeheer financieel en operationeel te borgen.

Verdere proces

Indien u instemt met de uitkomst van de evaluatie, zal de uitkomst van de evaluatie in de vooruitkijkende brief over staatsdeelnemingen met de Tweede Kamer worden gedeeld. De evaluatie zelf zal dan als bijlage bij deze brief worden gevoegd.

Communicatie

Geen aanvullende communicatie voorzien.

Politiek/bestuurlijke context

COVRA is belangrijk voor de nucleaire ambities van het Kabinet.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

¹ Kamerbrief bij adviesrapport besluitvormingsproces langdurig beheer van radioactief afval